

Migració de la província de Tarragona al Vallès Occidental (Terrassa, 1894)

Josep M. Grau Pujol

Armand Grau Puig

*ceconcabarbera@gmail.com

Aquest article continua la recerca sobre el moviment migratori de les comarques de Tarragona envers un dels nuclis industrials més emblemàtics de Catalunya, Terrassa,¹ la font utilitzada és el padró d'habitants que aporta unes dades precises sobre el moviment migratori. En el mil vuit-cents la població egarenca es duplicà, el 1857 Terrassa aplegava a 10.915 residents, el 1887 passà a 16.265 i el 1900 a 20.360, aquest fet només s'explica per la vinguda d'immigrants, el 1871 hem comptat a 87 tarragonins a la ciutat vallesana, xifra que es multiplicarà per dos el 1894, amb 178 individus. A les comarques meridionals agràries el sotrac més important que van rebre fou a conseqüència de la fil·loxera, una mostra la tenim en els set municipis que integren el Priorat històric, que entre 1890-1900 la seva producció vitícola va baixar un 70%, aquesta forta reducció comportà a la vegada l'emigració dels seus pobladors, entre 1887 i 1900 va perdre un 24,2% dels veïns. Abans de la plaga de la vinya, la mitjana de superfície per propietari era de 8,6 jornals de terra i de conreu 6,3 jornals.²

En el conjunt provincial tarragoní, la davallada de població entre 1887 i 1900 fou de 12.566 persones, segons Antonio Heras i Carlos Mas, la crisi vitícola arribà el 1887 amb la caiguda del preu del vi a la meitat de l'any anterior, a causa d'un augment dels impostos estatals, una pujada dels costos de producció amb l'augment de jornals, l'aparició del mildiu, l'adulteració del vi amb aigua, alcohols estrangers i colorants i per acabar una baixada de les exportacions. Si el 1888 el 39% de la superfície conreada a les nostres contrades era vinya, entendrem la sotragada de la fil·loxera.³

El reusenc Josep Iglésies Fort calcula que la demografia de la Conca estricta entre 1887 i 1900, va decaure un 9,6%, passant de 23.048 habitants a 20.832.⁴

Antoni Fernández Barbero en un estudi sobre l'Alt Camp analitza en detall els diversos censos de la segona meitat del segle XIX, aquesta comarca el 1860 tenia 35.451 habitants i el 1877 baixava a 33.503, amb un descens del 0,33% anual, gairebé tots els municipis davallen en major o menor mesura, la causa era l'emigració vers els nuclis industrials de Barcelona, per contra, el següent període d'observació (1877-1887), es guanya població, amb un recompte total de 34.295 ànimes, amb un creixement superior al 1% anual, aquesta tendència és més marcada en els pobles agraris on s'incrementa la superfície dedicada a la vinya, només perden població la Riba, Alcover i Vallmoll. El 1887 es redueix la intensitat del procés migratori gràcies a la bona conjuntura econòmica i l'arribada de joves de territoris deprimits. Ja sota els efectes de la catàstrofe de la fil·loxera (1887-1900), en la majoria de localitats, la taxa anual és negativa i el global comarcal únicament censa a 30.917 individus.⁵

En les poblacions agràries una climatologia adversa (gelades, pedregades, sequeres i inundacions) podria perjudicar les collites, la premsa sovint esmenta els efectes de la meteorologia, uns exemples els tenim

al diari *El Tarraconense*, de Tarragona, de l'onze de juny de 1870, quan reproduïx una notícia de la capital del Baix Ebre:

“El lunes por la tarde descargó en ésta [Tortosa], un grande aguacero, acompañado de truenos y algo de granizo, pero sin que causara daño alguno a los campos, al contrario, que les favoreció mucho. El mismo día descargó también en el partido de Uldecona una gran tormenta de piedra, causando profundos estragos, particularmente en la viñas, que dicen los labradores de aquella comarca, las ha destruido completamente, perdiéndose por lo menos por tres años”.

Un dels pitjors aiguats fou el de Santa Tecla de 1874, amb un elevat nombre de víctimes mortals i un fort impacte en l'economia, així en la detallada ressenya dels danys soferts que en féu el *Diario de Tarragona (DT)* del vint de setembre d'aquell any, es comenta que a Riudoms l'aigua de la Riera de Maspujols va destruir forns de rajoles, masies i ramats de bestiar, a Alcover derruí quatre molins de paper, arrastrant la seva maquinària, a la Plana del Semuntà:

“ha sido demolida una fábrica de hilados”, “en las Riberas del Ebro no ha quedado ningun molino harinero, ni de aceite”, “en Porrera no han quedado árboles, ni vides en los campos inmediatos a los barrancos. El río se ha llevado un molino de aceite”, a Escala Dei “dicen que aquellos campos han sufrido grandes perjuicios”,

sense oblidar els estralls en les comunicacions (sobretot els ponts de les carreteres i ferrocarrils).

En l'edició del *DT* del 4 d'octubre de 1874 es relata que

*“El aguacero del día 28 [de setembre], causó daños de consideración en el término de Aleixar, mayores aún que los que experimentaron aquellos vecinos a consecuencia del temporal del 23 [setembre]. La corriente se llevó molinos, casas de campo, cercas y paredes; ha destruído casi toda la cosecha y ha convertido los campos en eriales, calculándose las pérdidas en 70.000 duros”.*⁵

El *DT* del tres de setembre de 1875, manifesta:

“Entre los términos de Vandellós y Prasdip, en una extensión de dos leguas de largo por media de ancho, cayó en la noche del domingo un fuerte pedrisco que ha destruído completamente las cosechas del vino, panizo y las verduras, sufriendo considerablemente la del aceite. Cayeron piedras del tamaño de nueces y las corrientes derribaron las paredes y márgenes, dejanos los campos asolados”,

posteriorment al mateix *DT* del 19 d'abril de 1876, llegim una crònica enviada per un terratinent des de Bràfim:

“Con el corazón oprimido por la tristeza al ver el oscuro porvenir que nos aguarda, vengo a notificarle el intenso frío que ha dominado en las dos pasadas noches, ha helado completamente los robustos y cargados tallos de nuestros viñedos, nunca había visto yo helada tan completa y general. En una finca tengo 65.000 cepas y apuesto que no se encuentran en ella, 300 brotes o tallos con vida, el campo ofrece un aspecto desolador y esta comarca se asemeja a las de Siberia. Lo más triste es que este país sólo vive de la cosecha del vino, y calcule usted el año que vamos a pasar. Los pobres jornaleros están sin trabajo”.

Des de Porrera i coincidint amb la cronologia i edició (*DT*) es remarca que la gelada dels dies 14 i 15 d'abril, havia fet perdre les collites de raïm, d'ametlles, figues i altres fruiters.

Més endavant en data del 20 de març de 1878, el *DT* reproduïa la crònica del corresponsal de la capital prioratina:

“Nos escriben de Falset, diciendo que una fuerte helada ha muerto casi todos los almendros, dándose por destruída la cosecha durante este año en toda la comarca del Priorato y Riberas del Ebro. Asimismo han sido perjudicadas algunas cepas que comenzaban a brotar”.

En altres ocasions les adversitats provenien de plagues, el 4 de desembre de 1879, *El Vallense*, de Valls, anota:

“Escriben de montblanch que la mayor parte de los olivares de aquella zona, se hallan atacados de negrilla y disminuyen las esperanzas de desaparecer dicha enfermedad, que trae consigo la ruina de la mayoría de labradores”.

Fora de Catalunya els efectes de la sequera també repercutien sobre la població, així el DT del 3 d'octubre de 1876, reproduïx una eloqüent crònica del *Diario de Avisos de Zaragoza*:

“Desconsoladoras son las noticias que recibimos de Tamarite de Litera y demás pueblos comarcanos. La falta de cosechas ha hecho que emigre a Cataluña, en busca de trabajo, la tercera parte de los habitantes de aquella zona, y si el tiempo continua rebelde a la lluvia, no será extraño que esa emigración aumente en un grado desconocido hasta ahora”.

De la mateixa província d'Osca, *La Veu de la Comarca*, de Valls, del 24 d'abril de 1887, recull l'anotació de la situació crítica del poble d'Alcoleja (Cinca Mitjà):

“Es tal la misèria que s'ha apoderat del vehinat, per efectes de las malas cullitas, que per a remediar un xich sa angustiosa situació y a fi d'evitar majors mals, las familias ricas han dispostat que's reparteixin 250 raciones diàries entre'ls pobres, guisades y servides per las senyoras més distingides de la localitat”.

Sobre la indústria hem localitzat algunes referències que tampoc ajudaven a mantenir els llocs de treball, així segons el *Diario Mercantil de Avisos y Noticias*, de Tarragona, del divuit de setembre de 1856, a Valls es venia o llogava,

“una fábrica con un salto de agua que puede dar fuerza a doce máquinas de hilar y en la actualidad funcionan seis de ellas con toda la maquinaria correspondiente”.

el quinze de maig de 1862 es subhastava a Valls una fàbrica de teixits, amb una màquina de vapor de vint cavalls, en estat de funcionament, els interessats havien de contactar amb Joaquim Homs Dalmau (DT, 11 de maig de 1862). El desembre de 1863 a Tarragona també es venia en pública subhasta, la fàbrica de vapor de filatures i teixits de la societat de Fontanals i Cia, al carrer Castanys, per un valor mínim 46 mil duros (DT, de 10 de novembre de 1863).

Finalment cal fer esment de la Tercera Guerra Carlina, que a banda de les mobilitzacions militars, pressió fiscal per ambdues parts, segrests i empresonaments, provocava inseguretats:

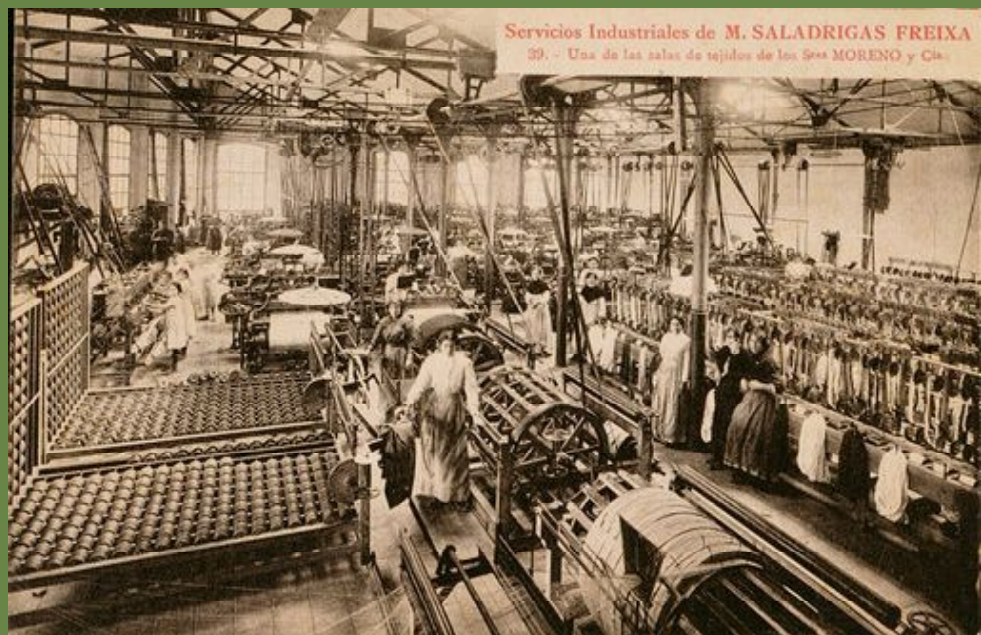
“Los labradores de Pont de Armentera que para salir a trabajar en el campo se ven precisados a hacerlo en grupos y armados, sostuvieron el día 13, dos horas de fuego con la partida de Quico, causándole un muerto y algunos heridos. El muerto era un joven trabucaire, natural de Guimerá” (DT, 19 de febrer de 1873).

El conflicte afectà greument les comunicacions i el transport, els carlins a banda de tallar els pals i els cables del telègraf, aixecaven les vies del ferrocarril, cremaven estacions, robaven el correu, assaltaven les diligències i tartranes, amb actuacions contra els conreus en cas de no pagar les impositcions exigides. La inestabilitat motivà que moltes famílies dels pobles es refugiessin a les ciutats de Reus i Tarragona, almenys així ho documenta Robert Vallverdú Martí el setembre de 1873 i el juliol de 1874, en aquesta darrera data els hisendats liberals rurals emigraven a Reus per evitar els atacs carlins i deixaven les finques en mans dels seus jornalers i parciers.⁷

Segons el padró municipal de Tarragona de 1875 en aquesta capital hi vivien 76 riudomencs, la majoria inclosos en el sector terciari, entre els quals diversos matrimonis de terratinents, com Concepció Lecha, casada amb un propietari d'Altafulla; la seva germana Ramona, enllaçada amb un altre propietari de Vilafranca del Penedès; Joan Ortiga, hisendat mullerat amb una vallenca i per acabar Carme Torrell, maridada amb un rendista de Vila-seca. Vinculats amb l'església s'hi registren quatre preveres i una monja.⁸

L'estació dels FGC a Terrassa els anys vint.
Fons Ragon-AMAT

Tallers de la fàbrica Saladrigas Freixa de Terrassa.
(Arxiu d'imatges del MNACTEC- Fons Saladrigas)

Els treballs d'Enriqueta Camps Cura constaten que la transició al sistema fabril en algunes ciutats catalanes comportà la desaparició de la manufactura domèstica en molts llocs i la migració esdevindrà l'estatègia per adaptar-se a la nova situació. A causa de les fluctuacions de demanda del treball industrial, les famílies havien de treballar al màxim per poder estalviar, a fi de sobreviure en els moments de desocupació temporal, l'entrada en la fàbrica s'havia de fer de jove a través de l'aprenentatge, abans dels vint anys, els obrers provenien de la indústria tradicional, no de l'agricultura.⁹

Entre 1857-1877 s'intensifica el ritme de l'augment de la producció industrial, però la mecanització reduirà la demanda de mà d'obra, fet que disminuirà la taxa de creixement de les ciutats industrials de tamany mitjà, a més en dècades posteriors hi hauran canvis en la localització dels centres fabrils, que es desplaçaran al costat dels cursos fluvials per aprofitar la seva energia gratuïta, en les anomenades colònies industrials. En el període esmentat anteriorment, entre el 19-20% dels excedents rurals es destinaran a l'emigració i al darrer quart del segle XIX la proporció seria entre el 22-24%, és a dir, una de cada tres o quatre famílies del camp, mantindrien algun parentiu amb la població urbana, en un procés de preponderància de les ciutats envers la societat, la qual cosa facilitaria migracions posteriors.¹⁰

Ja a Terrassa, en la cronologia migratòria de la segona meitat del segle XIX, prop d'un 40% dels tarragonins hi havien arribat en els darrers cinc anys, és a dir, la dècada dels noranta fou la més intensa i a continuació la dels vuitanta (28,6%).

Cronologia d'arribada dels immigrants tarragonins a Terrassa segons el padró de 1894

-Abans de 1855:	11
-1856-1860:	5
-1861-1865:	1
-1866-1875:	10
-1876-1880:	15
-1881-1885:	28
-1886-1890:	23
-1891-1894:	69
-No consta:	16
Total:	178

Del total de 178 immigrants nascuts a la província de Tarragona que comptem en el padró de Terrassa, un 51% són dones i un 49% homes, és a dir, tot i sobresortir lleugerament el gènere femení, hi ha un cert equilibri, si una de les principals motivacions pel trasllat era la laboral, algunes dones acompanyarien als seus pares i altres al marit, a nivell local les desproporcions més evidents les trobem al Pla de Santa Maria, amb 4 homes i 2 dones; Duesaigües amb 6 h. i 3 d.; les Irlles amb 6 d. i 1 h.; la Riba amb 7 h. i 3 d.; Santa Coloma de Queralt amb 4 d i 2 h. Sobre la naturalesa dels nouvinguts tarragonins, és significatiu que les localitats amb més individus siguin les que mantenen un nucli industrial, és a dir en la seva majoria és mà d'obra especialitzada, per comarques sobresurt el Camp de Tarragona, amb un 68,5%, percentatge que augmenta a un 74,1%, si hi afegim la Riba, en números absoluts ressalten Reus, Valls, el Pont d'Armentera, la Riba, el Pla de Santa Maria i Santa Coloma de Queralt, totes amb indústria tèxtil a la pròpia localitat o a les rodalies, trenquen aquest esquema, pobles estrictament agraris com Duesaigües, les Irlles, el Godall i el Pradell de la Teixeta, l'explicació és simple, en els quatre darrers casos trobem a matrimonis que emigren a Terrassa amb els fills nats

al mateix lloc. Les proporcions en la geografia d'immigrants de 1871 són similars, però en aquella data la ciutat de Tarragona tenia un major pes, si bé les Terres de l'Ebre i el Priorat, anys després (1894), continuaven expulsant població del camp vers les ciutats.

Origen geogràfic dels immigrants tarragonins a Terrassa (1894)

<i>El Camp de Tarragona</i>	(121)	
<i>L'Alt Camp</i>	(63)	
-Aiguamúrcia:		1
-Alcover:		1
-Bonastre:		2
-El Pla de Santa Maria:		6
-El Pont d'Armentera:		20
-Montferri:		1
-Rodonyà:		1
-Vallmoll:		5
-Valls:		24
-Vila-rodona:		2
<i>El Baix Camp</i>	(52)	
-Alforja:		1
-Ascó:		2
-Cambrils:		2
-Duesaigües:		9
-Les Irlles:		5
-Maspujols:		1
-Reus:		29
-La Selva del Camp:		2
-Vilaplana:		1
<i>El Tarragonès</i>	(6)	
-La Pobla de Montornès:		1
-Roda de Berà:		1
-Tarragona:		3
-Vila-seca:		1
<i>Muntanyes de Prades</i>	(10)	
-La Riba:		10
<i>La Conca de Barberà</i>	(16)	
<i>La Conca Estricta</i>	(5)	
-Montblanc:		2
-Sarral:		2
-Vimbodí:		1

<i>La Baixa Segarra</i>	(11)	
-Aguiló:		2
-Forès:		1
-Santa Coloma de Queralt:		6
-Santa Perpètua de Gaià:		1
-Vallfogona de Riucorb:		1
<i>El Baix Penedès</i>	(6)	
-L'Arboç del Penedès:		2
-Calafell:		1
-Sant Jaume dels Domenys:		3
<i>El Priorat</i>	(13)	
-Cornudella del Montsant:		2
-El Godall:		6
-Gratallops:		1
-Els Guiamets:		1
-Pradell de la Teixeta:		1
-Poboleda:		2
<i>Terres de l'Ebre</i>	(12)	
<i>Baix Ebre</i>	(4)	
-Roquetes:		1
-Tortosa:		3
<i>La Ribera d'Ebre</i>	(2)	
-La Palma d'Ebre:		1
-La Torre de l'Espanyol:		1
<i>El Montsià</i>	(1)	
-Freginals:		1
<i>La Terra Alta</i>	(4)	
-Batea:		1
- Corbera d'Ebre:		1
-Gandesa:		2
Total:		178

Prop de la meitat de les dones tarragonines casades instal·lades a Terrassa, ho estaven amb homes de la mateixa demarcació d'origen, generalment convilatans, o sigui que acompanyaven a la parella amb els fills en el desplaçament, fet que remarca el caràcter familiar d'una part del moviment migratori, uns exemples els tenim amb el fabricant de Valls Jaume Grimau, la seva esposa i el seu fill homònim nat al Pont d'Armentera, de la mateixa dedicació, casat al Pont; l'industrial Francesc Torredemer i muller, ambdós del Pont, Joan-Baptista Ral, del Pont; el teixidor vallenc Baldomer Martí; el rajoler Antoni Pié, també de Valls; el fuster de Vallmoll, Pere Cosidor; el boter reusenc Josep Figuerola; el teixidor Frederic Sants, de Reus; el telegrafista de la Riba Josep Ferrer i el jornalier del Godall, Francesc Matamoros. Amb dona de diferent vila tarragonina, trobem al teixidor alcoverenc Manel Martorell; el boter del Pla de Santa

Maria, Pere Balenyà; el teixidor de Vallmoll Josep Badia; el pagès Miquel Solanes del Pradell de Teixeta; el fuster Jaume Grau, de Vilaplana; el corredor de comerç Andreu Briansó i el guàrdia civil de Freginals, Agustí Subirats, els darrers casos corresponen a unes primeres migracions de curta distància. Unes altres maneres de contactar amb homes de fora eren quan aquests emigraven temporalment a les comarques de Tarragona, és el cas d'un serraller de Súria que es desplaça al Pont d'Armentera o el d'un guixaire de Torrefarrera, que va a treballar a Reus, on es casaria. També hi ha les vídues, de les que no consta l'origen del seu difunt cònjuge, però que si ens fixem en el lloc de naixement dels fills, podem interpretar que alguns podien ser tarragonins, uns exemples clars són Maria Baget, de la Selva del Camp i Teresa Massip, de Gratallops, les dues amb fills a Reus o la tortosina Carolina Cabanne, amb fills vallencs. La resta són dones que o bé emigren soles a Terrassa o acompanyades dels seus progenitors. La segona província on les tarragonines escullen consort és la de Barcelona, on destaca el Vallès Occidental i la seva cocapital, la tercera és Lleida, finalment cal referir-se a un únic representant castellanenc.

Origen geogràfic dels esposos de les immigrants tarragonines a Terrassa (1894)

<i>Demarcació de Tarragona</i>	(17)	
<i>El Camp de Tarragona</i>	(12)	
<i>L'Alt Camp</i>	(9)	
-Alcover:		1
-El Pla de Santa Maria:		1
-El Pont d'Armentera:		2
-Vallmoll:		2
-Valls:		3
<i>El Baix Camp</i>	(3)	
-Reus:		2
-Vilaplana:		1
<i>Muntanyes de Prades</i>	(2)	
-La Riba:		2
<i>La Baixa Segarra</i>	(1)	
-Santa Coloma de Queralt:		1
<i>El Priorat</i>	(1)	
-El Godall:		1
<i>Terres de l'Ebre</i>	(1)	
<i>El Montsià</i>	(1)	
-Freginals:		1
<i>Demarcació de Barcelona</i>	(14)	
<i>Anoia</i>	(1)	
-Capellades:		1
<i>Bages</i>	(2)	
-Monistrol de Montserrat:		1
-Súria:		1

<i>Baix Llobregat</i>	(1)	
-Olesa de Montserrat:		1
<i>El Garraf</i>	(1)	
-Vilanova i la Geltrú:		1
<i>Vallès Occidental</i>	(9)	
-Rellinars:		1
-Terrassa:		7
-Sabadell:		1
Demarcació de Lleida	(4)	
<i>Les Garrigues</i>	(1)	
-Cogul:		1
<i>El Segrià</i>	(1)	
-Torrefarrera:		1
<i>El Solsonès</i>	(1)	
-Sant Llorenç de Morunys:		1
<i>L'Urgell</i>	(1)	
-Ciutadilla:		1
País Valencià	(1)	
<i>La Plana Alta</i>	(1)	
-Castelló de la Plana:		1
Total:		36

A diferència de la mostra anterior, els homes es mulleraven majoritàriament amb dones de la demarcació de destinació (52%) i en segon terme amb la d'origen (39%), en el primer àmbit sobresurt el Camp de Tarragona, en especial l'àrea de Valls, on existia indústria tèxtil, la resta de comarques agràries de la demarcació administrativa, tenen una presència testimonial, molts marxen solters i s'emparellen a Terrassa, circumstància que posa en relleu el marcat caràcter laboral de l'emigració estudiada, de fora de Catalunya només apareix una consort de l'Aragó i una altra del País Valencià.

Origen geogràfic de les mullers dels immigrants tarragonins a Terrassa (1894)

Demarcació de Tarragona	(18)	
<i>El Camp de Tarragona</i>	(14)	
<i>L'Alt Camp</i>	(9)	
-El Pont d'Armentera:		5
-Vallmoll:		1
-Valls:		3
<i>El Baix Camp</i>	(3)	
-Reus:		3
<i>El Tarragonès</i>	(2)	
Tarragona:		1
-Vila-seca:		1

<i>Muntanyes de Prades</i>	(1)	
-La Riba:		1
<i>La Baixa Segarra</i>	(1)	
-Santa Coloma de Queralt:		1
<i>El Priorat</i>	(1)	
-El Godall:		1
<i>Terres de l'Ebre</i>	(1)	
<i>Terra Alta</i>	(1)	
-Gandesa:		1
Demarcació de Barcelona	(25)	
<i>Anoia</i>	(4)	
-Castellolí:		1
-Igualada:		2
-Pobla de Claramunt:		1
<i>Pla de Barcelona</i>	(1)	
-Sant Martí de Provençals:		1
<i>Garraf</i>	(1)	
-Cubelles:		1
<i>Osona</i>	(1)	
-Vic:		1
<i>Vallès Occidental</i>	(16)	
-Polinyà del Vallès:		1
-Rubí:		1
-Sabadell:		1
-Sant Vicenç de Castellet (?):		1
-Terrassa:		12
Demarcació de Lleida	(1)	
<i>Les Garrigues</i>	(1)	
-Bovera:		1
País Valencià	(1)	
<i>La Plana Alta</i>	(1)	
-Castelló de la Plana:		1
Aragó	(1)	
<i>Oscà</i>	(1)	
-Oscà:		1
Total:		46

El 59% dels fills neixen a la província de Barcelona, la qual cosa indica que els seus pares hi resideixen per motius de treball, destaquen les ciutats de Terrassa i Barcelona, la resta (41%), ho fan en la demarcació d'origen, el lloc d'infantament ens permet conèixer els itineraris dels matrimonis, així un teixidor d'Alcover casat a Reus, primer té fills a Reus, després a Montblanc, un altre cop a Reus i, finalment a Terrassa;

Joan-Batista Ral, del Pont d'Armentera viurà a la Riba, Valls, Sabadell i Terrassa; el fabricant Jaume Grimau de Valls i el seu fill nascut al Pont d'Armentera, emigren el 1893 a Terrassa; el teixidor de Vallmoll, Josep Badia, primer s'instal·la a Valls i després a Terrassa; el corredor de comerç de la Riba Andreu Briansó, es mullera a Valls, on viurà uns anys i posteriorment s'encamina a Barcelona; Salvador Ponts, serraller d'Aguiló, es casa amb una igualadina, primer s'estableixen a Santa Coloma de Queralt i després a Terrassa; la vídua Teresa Massip de Gratallops, sabem que el 1858 havia residit a Reus i vint anys després opta per una altra ciutat més allunyada, Terrassa. Les parelles que marxen en primer lloc a l'àrea de Barcelona, acostumen a presentar diversos periples intermitjos, així un boter del Pla de Santa Maria, casat a Vila-seca, primer emigra a Sants i tres anys més tard a Terrassa; el fuster de Vilaplana Jaume Grau, en un inici va a Barcelona i anys més tard a Terrassa; una captaire de la Pobla de Montornès passa per Vilafranca del Penedès abans de dirigir-se al Vallès; Josep Cendra, pagès de Santa Perpètua de Gaià, primer emigra a Igualada i després a Terrassa; la vídua Maria Grau, de Palma d'Ebre, té fills a Gràcia i el 1893 es traslladen a Terrassa. També hi ha desplaçaments més directes, com Joan Aluja, jornaler i el seu fill Julià, serraller, ambdós del Pont d'Armentera, el 1883 arriben a Terrassa; l'industrial del Pont Francesc Torredemer i muller, que ho faran el 1894; el rajoler vallenc Antoni Pié, emigra sol i cinc anys més tard crida a la seva muller i fill; tota la família del pagès del Pradell de la Teixeta, Miquel Solanes, emigra el 1894 a Terrassa; l'obrer reusenc Frederic Sants, es desplaça a Terrassa amb la muller i fills el 1886; els funcionaris de l'administració central també presenten una gran mobilitat, com el telegrafista de la Riba Josep Ferrer, primer va a Terrassa i en un futur a Barcelona; el teixidor colomí Josep Freixes, el 1890 amb tota la seva família de Santa Coloma de Queralt passa a Terrassa; el jornaler del Godall, Francesc Matamoros, en companyia de la dona i els fills, el 1893 emprenen un canvi de vida radical a Terrassa.

Lloc de naixement dels fills dels immigrants tarragonins a Terrassa (1894)

Demarcació de Tarragona	(28)	
<i>El Camp de Tarragona</i>	(18)	
<i>L'Alt Camp</i>	(8)	
-El Pont d'Armentera:		3
-Valls:		5
<i>El Baix Camp</i>	(9)	
-Duesaigües:		1
-Les Irlles:		1
-Reus:		7
<i>El Tarragonès</i>	(1)	
-Tarragona:		1
<i>El Baix Penedès</i>	(3)	
-L'Arboç del Penedès:		1
-Calafell:		1
-Sant Jaume dels Domenys:		2
<i>Muntanyes de Prades</i>	(2)	
-La Riba:		2

<i>La Conca de Barberà</i>	(4)	
-Montblanc:		1
-Santa Coloma de Queralt:		3
<i>El Priorat</i>	(1)	
-El Godall		1
Demarcació de Barcelona	(41)	
<i>L'Alt Penedès</i>	(1)	
-Vilafranca del Penedès:		1
<i>L'Anoia</i>	(1)	
-Igualada:		1
El Baix Llobregat	(1)	
-Monistrol de Montserrat:		1
<i>El Pla de Barcelona</i>	(9)	
-Barcelona:		9
<i>El Vallès Occidental</i>	(29)	
-Sabadell:		2
-Terrassa:		27
Total:		69

**Observació:* A fi d'evitar distorsions en l'estadística sols hem comptat un fill per població.

Tot i els factors que hem exposat anteriorment, que perjudicaren negativament a la pagesia, aquest col·lectiu no escollí Terrassa com a destinació, així només s'hi compten tres camperols (un del Priorat, un de la Baixa Segarra i l'altre del Penedès), si bé aquestes xifres podrien incrementar-se si consideréssim a alguns jornalers dels quals no hi consta la seva adscripció laboral. El gruix principal dels immigrants (65%), s'integren en el sector secundari, en un ampli ventall d'oficis, en la indústria destaquen cinc fabricants: dos del Pont d'Armentera (Jaume Grimau Ral i Francesc Torredemer), dos de Valls (Jaume Grimau Cardona i Joan Soler) i un de Reus (Josep Vilà), en un senyal evident del trasllat de les seves activitats a una altra ciutat, els teixidors són vuit (del Camp de Tarragona i la Conca de Barberà), un número idèntic als jornalers o obrers (del Camp, la Baixa Segarra i el Priorat), a més de dos rajolers (de Cambrils i Valls). Terrassa inseria millor la mà d'obra qualificada, especialment procedent de llocs on ja existia indústria tèxtil. També els artesans que podien treballar sols o per compte d'altri, s'integraven amb facilitat, en trobem de diferents rams, especialment el metall, siguin serrallers, ferrer, esmolet o caixista d'impremta, passant per la fusta, amb els boters i fusters, l'espart (un espartenyer) o el tèxtil (un matalasser), l'interrogant que tenim és si són exedents, com poden ser fills que no hereten el negoci familiar o bé marxen per no poder subsistir de la seva professió en el lloc d'origen, aquests menestrals no són de ciutat (només n'hi ha un de Reus), provenen de pobles mitjans que mantenen un petit grup d'artesans.

El sector terciari ocupa el segon lloc en la dedicació dels immigrants (30%), els membres de l'església tenien una gran mobilitat, fossin preveres (un vicari de Valls) o religioses, (set, totes de l'Alt i Baix Camp: Bonastre, Valls, Vila-rodona amb dues; Maspujols, Reus i la Selva del Camp), com a professionals liberals hi ha un advocat de Montblanc, en les comunicacions un telegrafista de la Riba i un maquinista de Rodonyà, si bé ignorem si aquest és per una màquina de vapor del tren o d'una fàbrica), en el comerç es registra

a un corredor de la Riba i un comerciant de Duesaigües, en la seguretat pública s'esmenta a un guàrdia civil de Freginals i en la privada un vigilant de Forès, en la higiene trobem a un perruquer de Reus i en el servei domèstic a una minyona dels Guiamets i un majordom de Montferri.

Distribució professional dels immigrants tarragonins a Terrassa (1894)

Sector Primari	(3)	
-Pagès:		3
Sector Secundari	(39)	
-Aprent:		1
<i>Construcció</i>		
-Rajoler:		2
<i>Espart</i>		
-Espardenyer:		1
<i>Fusta</i>		
-Boter:		2
-Fuster:		2
<i>Metall</i>		
-Caixista:		1
-Esmolador:		1
-Ferrer:		1
-Serraller:		5
<i>Tèxtil</i>		
-Fabricant/industrial:		5
-Jornaler/obrer:		8
-Encolador:		1
-Matalasser:		1
-Teixidor:		8
Sector Terciari	(18)	
<i>Església i serveis</i>		
-Religiosa:		7
-Prevere:		1
-Advocat:		1
<i>Transport i comunicacions</i>		
-Maquinista:		1
-Telegrafista:		1
<i>Servei Domèstic i higiene</i>		
-Majordom:		1
-Minyona:		1
-Perruquer:		1
<i>Comerç</i>		
-Comerciant/botiguer:		1

-Corredor:	1
<i>Seguretat</i>	
-Guàrdia Civil:	1
-Vigilant:	1
Total:	60

Si observem les ocupacions dels marits de les immigrants tarragonines a Terrassa s'evidencia que van d'acord a les característiques de la ciutat, així tres quartes parts es dedicaven al sector secundari, destacant el sector tèxtil, és a dir, encaixa amb la demanda de qualificació que necessita la indústria, també els menestrals imprescindibles a la urbs, ja sigui en la construcció (paletes, rajoler, guixaire, fusters i serrallers) o en la fabricació de determinats productes (boter, llauner); el primer sector és insignificant, amb només dos pagesos, un del Pradell de la Teixeta i un altre de Monistrol de Montserrat, als quals potser s'hi podria afegir algun jornalero sense especificació, el sector serveis (18%) era divers: aplegava a un corredor de comerç de la Riba, un cafeter de Vilanova i la Geltrú, un guàrdia civil de Freginals, un telegrafista de la Riba, un maquinista de Sabadell (no sabem si d'una fàbrica o del ferrocarril) i per acabar un captaire de Capellades i un aturat valencià.

Distribució professional dels esposos de les immigrants tarragonines a Terrassa (1894)

Sector Primari	(2)	
-Pagès:		2
Sector Secundari	(30)	
-Aturat:		1
<i>Construcció</i>		
-Guixaire:		1
-Paleta:		2
-Rajoler:		1
<i>Espart</i>		
-Esparter:		1
<i>Fusta</i>		
-Boter:		2
-Fuster:		3
<i>Metall</i>		
-Llauner:		1
-Serraller:		1
<i>Tèxtil</i>		
-Auxiliar de tèxtil:		1
-Fabricant:		2
-Filador:		2
-Industrial:		1
-Jornaler:		3
-Teixidor:		7
-Tintorer:		1

Sector Terciari	(7)	
<i>Comerç</i>		
-Corredor:		1
<i>Restauració</i>		
-Cafeter:		1
<i>Seguretat</i>		
-Guàrdia Civil:		1
<i>Transports i Comunicació</i>		
-Maquinista:		1
-Telegrafista:		1
<i>Passius</i>		
Aturat:		1
-Pobre:		1
Total:		39

Les ocupacions dels fills dels immigrants tarragonins encaixen en l'oferta laboral de Terrassa, basada en la indústria, així tret d'un dependent de comerç fill d'un jornaler, tots treballen en el sector secundari, en primer lloc remarcar la inclusió de les dones, com són tres germanes nuadores filles d'un teixidor i una teixidora filla d'un pagès; dels nois alguns segueixen l'ofici patern, com és un esmolet (de pare del Pont d'Armentera), dos germans fusters i un jornaler; dos llauners són fill d'un captaire de Capellades, un jornaler de Poboleda posa als seus sis fills d'aprenents. Diferents artesans (fuster, boter), obrers i pagesos, veuen clar el futur de la seva descendència en el ram tèxtil.

Oficis dels fills dels immigrants tarragonins a Terrassa (1894)

Sector Secundari	(26)	
-Aprenent:		6
<i>Fusta</i>		
-Ebenista:		1
-Fuster:		2
<i>Metall</i>		
-Esmolador:		1
-Llauner:		2
<i>Tèxtil</i>		
-Auxiliar de fàbrica:		2
-Auxiliar de filador:		2
-Aprestador:		1
-Encolador:		1
-Jornaler:		3
-Nuadora:		3
-Teixidor/a:		2
Sector Terciari	(1)	
<i>Comerç</i>		
-Depenent:		1
Total:		27

Enriqueta Camps en una detallada i profunda investigació sobre migracions a Sabadell, testimonia que entre 1856-1865 un 43% de les famílies immigrants emigraren a un altre lloc, un 55% havia viscut a la ciutat menys de dos anys i un 79% menys de cinc, aquests canvis freqüents de residència eren conseqüència de les oportunitats canviant d'ocupació en el sector industrial, no era un procés migratori esgraonat típic de la població agrària, conclou que obtenir una ocupació industrial permanent era difícil, podem pensar que a Terrassa passaria el mateix.¹¹

Amb el nou segle les migracions tarragonines augmentaran, manquen encara més estudis que ens permetin comprendre millor l'abast d'aquest moviment.

Notes:

- 1.- "Immigració del Sud de Catalunya a la ciutat de Terrassa (1871)", *Estudis de Constantí* (Constantí), 34 (2018).
- 2.- Romà Perpinyà Grau, "La crisi del Priorat", *D'economia catalana i mundial. Textos en català (1916-1986)*, Barcelona, 1989, p. 59-81. El text fou publicat en una primera edició el 1932.
- 3.- *Viticultura i fil-loxera a l'últim terç del segle XIX. El cas de les comarques tarragonines*, Tarragona, 1994, p. 63.
- 4.- "La població de la Conca de Barberà a través de la història", *VIII Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos. Montblanc, 1966*, Barcelona, 1967, p. 75-94. Per aprofundir sobre aquesta comarca vegeu la monografia d'Andreu Mayayo Artal, *La Conca de Barberà (1890-1939): De la crisi agrària a la Guerra Civil*, Montblanc, 1986, hi ha una segona edició de 1994.
- 5.- "La població del partit judicial de Valls a la segona meitat del segle XIX: els censos de població de 1877 i 1887", *XXXV Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos de Catalunya*, Valls, 1989, p. 77-93.
- 6.- Sobre aquesta riuada podeu consultar entre d'altres, els treballs de Josep Iglésies, *L'aiguat de Santa Tecla. 23 de setembre de 1874*, Barcelona, 1971 i Neus Jàvega Bernard, "L'aiguat de Santa Tecla al Camp de Tarragona i a la Conca de Barberà (23 de setembre de 1874)", *Actes de les Segones Jornades sobre el Bosc de Poblet i les Muntanyes de Prades*, Poblet, 2006, p. 437-456.
- 7.- *El tercer carlisme a les comarques meridionals de Catalunya, 1872-1876*, Barcelona, 1997, p. 259 i 263.
- 8.- Josep M. Grau Pujol, "Emigració de Riudoms a Tarragona en el marc de la Tercera Guerra Carlina", *Lo Floc* (Riudoms), 26 (2016), p. 6-11.
- 9.- "Las emigraciones locales en España, siglos XVI-XIX", *Boletín de la Asociación de Demografía Histórica* (Madrid), XI, I, (1993). p. 21-40.
- 10.- Enriqueta Camps, "Urbanización y migraciones internas durante la transición del sistema fabril: el caso catalán", *Revista de Demografía Histórica*, (Madrid), vol. 8 núm. 2, p. 73-96.
- 11.- "Migracions i cicle familiar a Sabadell al segle XIX", *Arraona* (Sabadell), 5 (1989), p. 9-20.

Apèndix

Immigrants de les comarques de Tarragona a Terrassa (1894)

El Camp de Tarragona

L'Alt Camp

Aiguamúrcia

-Tecla Benac Berguedà, n. 1867, ea. 26 (1893), casada amb un serraller de Súria (Josep Bailina), tenien dos fills nats al Pont d'Armentera (Ramon n. 1889, ea. 4 i Agnès, n. 1891, ea. 2, arriben plegats.

-Alcover

-Manuel Martorell Casanoves, teixidor, n.1844, ea. 40 (1884), casat amb Teresa Gispert Marcó, de Reus (n. 1846, ea. 38), tenien una filla a Reus (Ermínia, n.1871, ea. 13); un fill a Montblanc (Manuel, n. 1879, ea. 5), un fill a Reus (Francesc, n. 1880, ea. 4) i un altre a Terrassa (1885), arriben plegats.

Bonastre

- Dolors Gibert Pagès, n. 1860, ea. 28 (1888), casada amb un esparter ("esterero") de Terrassa.
- Brígida Torner Pagès, religiosa, n. 1856, ea. 28 (1884).

El Pla de Santa Maria

- Pere Balenyà Penedès, boter, n. 1856, ea. 27 (1883), la seva muller era de Vila-seca (Maria Espinós Guardiola, n. 1860, ea. 45 (1883), tenien el primer fill a Sants-Barcelona- (1883) i el segon a Terrassa (1885).
- Josepa Carreres Ferrès, n. 1850, casada amb un fuster de les Coromines (?), tenien dos fills auxiliars de fàbrica.
- Àngela Carreres Ferrès, n. 1854, ea. 2 (1816), casada amb un maquinista de Sabadell, la primera filla a Terrassa la tenien el 1877.
- Jaume Carreres Ferrer, espardenyer, n. 1849, ea. 11 (1860), casat a Terrassa (Mercè Grant), on neixen els fills.
- Joan Climent Català, jornaler, n. 1865, ea. 16 (1881), la seva esposa era de Rubí.
- Ramon Conillera Ribó, serraller, n. 1859, ea. 25 (1884), casat a Terrassa (Rosa Alsina), en aquesta ciutat tenien un fill (1893).

El Pont d'Armentera

- Julià Aluja Grimau, serraller, n. 1857, ea. 26 (1883), casat a Terrassa (Matilde Agulló), convivia amb el pare i sogre Joan-Pere Aluja, v. jornaler, també del Pont d'Armentera (n. 1824, ea. 59), arriben plegats.
- Teresa Berguedà Cardona, n. 1873, ea. 0 (1892), casada amb un filador de Terrassa (Emili Serra, convivia amb sa mare vídua, (Francesca Cardona Baldrich, també del Pont, n. 1838, ea. 54), arriben plegades.
- Jaume Grimau Ral, fabricant, n. 1831, ea. 32 (1893), casat amb Maria Oliver Riba, també del Pont, n. 1832, ea. 31, tenien dos fills, tots nascuts a la mateixa vila del Pont: Jaume n. 1889, ea. 4 i Vicenta n. 1892, ea. 1, el pare del cap de casa era fabricant de Valls i la mare del Pont, arriben plegats.
- Josep Messeguer Gavaldà, esmolet, n. 1835, ea. 3 (1837), casat a a Terrassa amb Dolors Serrallès Aleu, a la ciutat tenien un fill de la mateixa professió, de 21 a.
- Joan-Baptista Ral Rodó, n. 1858, la seva esposa era del Pont (Tecla Prat Salvany, n. 1862), tenien quatre filles: Carme, n. 1886 a la Riba; Mercè n. 1889 a Valls; Maria n. 1891 a Sabadell i Josepa, n. 1894 a Terrassa.
- Francesc Torredemer, industrial, n. 1868, ea. 26 (1894, feia 8 mesos), casat amb Carme Canela Duc, de la mateixa vila (n. 1872, ea. 22), al Pont tenien un fill (Joan, n. 1893), amb ells hi viu la cunyada també del Pont (Maria C. D. n. 1877, ea. 17 (1894), arriben plegats.
- Teresa Vicenç Aguilera, v. n. 1826, ea. 17 (1843).

Puigtinyós (Montferri)

- Joan Centell Codorniu, majordom, n. 1857, ea. 20 (1877), servia a casa d'una propietària; amb ell hi vivien dos germans teixidors: Josep (n. 1867, ea. 10) i Pere (n. 1870, ea. 7), solters, arriben plegats.

Rodonyà

- Joan Galofre Puig, maquinista, n. 1840, ea. 30 (1870), la seva muller era de Sabadell.

Vallmoll

- Pere Cosidor Figuerola, fuster, n. 1865, ea. 30 (feia 9 mesos), casat amb una convilatana (Josepa Figuerola Oller, n. 1874, ea. 20 (feia cinc mesos).

-Josep Badia Badia, teixidor, n. 1860, ea. 28 (1888), la seva muller era del Pont d'Armentera (Dolors Vivó Grimau, n. 1864, ea. 34, tenien una filla a Valls (Agustí, n. 1887, ea. 1), arriben plegats, el primer fill a Terrassa neix el 1891.

-Adelaida Garreta Cosidor, n. 1847, casada amb un filador de Terrassa (Josep Cardús), ciutat on neixen els seus fills.

-Hortènsia Figuerola Garreta, n. 1882, tenia un germà industrial.

Valls

-Carme Camps París, n. 1838, ea. 36 (1874), casada amb un jornalero de Ciutadilla (Antoni Guarro), a Terrassa tenien un fill dependent de comerç (1878).

-Josep Carreres Sagués, n. 1889, ea. 5 (1894), era fill d'un aprestador de Terrassa.

-Ramon Colomines Pomés, vicari, s. n. 1863, ea. 28 (1859).

-Josepa Ballester, s. n. 1887, el seu pare era un telegrafista nat a Múrcia i la mare de Solsona, el primer tenia un germà nat a Sabadell (1892).

-Baldomer Figuerola Garreta, jornalero, n. 1871, ea. 1 (1872), casat amb Josepa Serra de Terrassa, en aquesta ciutat tenien una filla (Matilde, n. 1894).

-Jaume Grimau Cardona, fabricant, n. 1828, ea. 65 (1893), convivia amb la seva muller Maria Ral Bertran, n. al Pont d'Armentera el 1842, ea. 55, el seu fill, del Pont, la jove i els nèts, arriben plegats.

-Josep Margarit Duran, n. 1891, ea. 1 (1893), fill d'una vídua de Terrassa (Camila).

-Baldomer Martí Rabassó, teixidor, n. 1855, ea. 34 (1889), la seva esposa també era valenciana (Esperança Tapiol Planes (n. 1864, ea. 25), arriben junts, el primer fill neix a Terrassa (1893).

-Pere Palà Vidal, n. 1889, ea. 1 (1890), fill d'un majordom de Terrassa, tenia una germana valenciana (Ramona, n. 1892), arribada el 1893.

-Antoni Pié Serra, rajoler, n. 1864, ea. 29 (1893), la seva esposa també era valenciana (Maria Batalla Secall, n. 1867, ea. 27, arribada mig any més tard, 1894), amb el seu fill nat a Valls el 1893 (Ramon).

-Dolors Rius Poblet, n. 1855, religiosa, s. n. 1855, ea. 25 (1880).

-Joan Soler Riera, industrial, n. 1856, ea. 2 (1858), casat a Terrassa amb E. Cardellac.

Vila-rodona

-Antònia Gavaldà Serra, religiosa, s. n. 1862, ea. 25 (1886).

-Josepa Ponts Rabadà, religiosa, n. 1864, ea. 28 (1894).

El Baix Camp

Alforja

-Teresa Torner Ferran, n. 1841, ea. 26 (1887), casada amb un llauner de Terrassa (Josep Galí).

Ascó

-Francesca Domènec Batista, n. 1863, ea. 20 (1883), casada amb un paleta del Cogul (Josep Duesaigües), arribat el 1872, tenien els fills a Terrassa.

-Josep Manyà Anguera, obrer, n. 1853, ea. 22 (1874), casat a Terrassa (Dolors Vidiella).

Cambrils

-Anna Escoter Masdéu, n. 1874, ea. 20 (1894), casada amb un jornalero de Terrassa, tenien un fill nat a Tarragona el 1894 (Josep Móra).

-Macià Montserrat Guardiola, rajoler, n. 1854, ea. 32 (1886), casat a Sant Martí de Provençals, en aquesta darrera ciutat tenien dos fills (1877-1879) i després una filla a Sabadell (1881). El seu primer fill a Terrassa neix el 1886.

Duesaigües

-Francesc Ciurana Santgenís, comerç, n. 1851, ea. 25 (1876), casat amb una dona de la Plobla de Claramunt (Maria Sabater), arribada el 1860, amb ells hi onviven dos germans del primer, Pere S. S. s. n. 1871, ea. 9 (1880), també dedicat al comerç i Josepa Siurana Santgenís, v. amb dos fills, Guadalupe Vidal Siurana (n. 1887, ea. 7 (1894) i Eduard (n. 1890, ea. 4 (1894), juntament amb els pares del cap de casa, Joan Siurana Cabrer n. 1825, ea. 69 (1893) i Antònia Santgenís Vidiella, n. 1830, ea. 63 (1893), tots eren nats a Duesaigües.

Les Irlles

-Rosa Mestre Mestre, n. 1845, ea. 49 (1894), casada amb un pagès del Pradell de la Teixeta (Miquel Solanes Artigues), feia un mes de la seva arribada a Terrassa, a les Irlles tenien 4 filles: Maria (1877), Magdalena (1879), Elvira (1884) i Francesca (1872).

Maspujols

-Francesca Miravall Llaurador, religiosa, n. 1861.

Reus

-Paula Alsina Planes, n. 1857, ea. 3 (1860), casada amb un teixidor de Terrassa, en aquesta ciutat tenien un fill (1882).

-Josep Figuerola Prat, boter, n. 1847, ea. 34 (1881), casat amb una reusenca (Maria Vergès Monner, n. 1850, ea. 31, a Reus la darrera tenia dos fills d'un anterior matrimoni, Maria Salvador Verges, (n. 1850, ea. 31) i Josep M. S. V. auxiliar de filador (n. 1878, ea. 3), arriben plegats.

-Teresa Grau Grau, n. 1872, ea. 22 (1894), casada amb un guixaire de Torrefarrera (El Segrià), tenien un fill nat a Reus el 1892 (Amadeu Segarra Grau), ea. 2, arriben plegats.

-Joan Marsal Freixa, teixidor, n. 1851, ea. 19 (1870), la seva muller era de Sant Vicenç (? possiblement de Castellet), amb la parella hi conviven dos nebots reusencs del cap de casa: Ricard Torcal Marsal, teixidor, n. 1877, ea. 8 (1885) i Antoni T. M. n. 1884, ea. 1 (1885).

-Francesc Mata Aran, caixista, n. 1878, ea. 5 (1893) i el seu germà Demetri (n. 1893, ea. 0, ambdós són fills d'una vídua de la Granadella, el Segrià, (Magdalena), arriben plegats.

-Dolors Pàmies Garcia, religiosa, n. 1830.

-Àngela Reguant Ponts, n. 1864, ea. 24 (1888), casada amb un tintorer de Sant Llorenç de Morunys (Solsonès), arriben plegats, el seu primer fill neix a Barcelona (1890) i el segon a Terrassa (1890).

-Ramon Ribes Constantí, perruquer, n. 1855, ea. 21 (1876), casat a Terrassa, on neixen els seus fills.

-Frederic Sants Sugranyes, auxiliar tèxtil, n. 1845, ea. 41 (1886), casat amb Dolors Sugranyes Ferrer, també de Reus (n. 1851), en aquesta ciutat tenien dues filles, Dolors (n. 1873, ea. 13) i Gertrudis (n. 1880, ea. 6), arriben plegats.

-Josep Vilà Torres, fabricant, n. 1838, ea. 41 (1880), la seva muller era de Polinyà del Vallès, el seu primer fill neix a Gràcia (Barcelona), el 1876.

-Maria Vinyes Macip, n. 1858, ea. 15 (1873), casada amb un teixidor d'Olesa de Montserrat (Marcel·lí Pasqual), el seu primer fill el tenien a Terrassa (1882).

La Selva del Camp

-Maria Baget Ferrer, v. n. 1835, ea. 44 (1879), convivia amb el seu fill nat a Reus Eugeni Duran Baget, encolador, n. 1865, ea. 14, arriben plegats.

-Urbana Cogul Felip, religiosa, n. 1872.

Vilaplana

-Jaume Grau Fort, fuster, n. 1844, ea. 41 (1835), casat amb Maria Magrinyà Jaumà, de Tarragona, tenia un fill d'unes primeres núpcies el 1870 a Barcelona (fuster) i un altre a Terrassa el 1892 del mateix ofici.

*El Tarragonès***La Pobla de Montornès**

-Caietana Pasqués Llançà, n. 1845, ea. 43 (1888), casada amb un pobre ("*mendigo*") de Capellades, tenien dos fills llauners nats a Vilafranca del Penedès (1868-1879).

Roda de Berà

-Aleix Bellac Font, teixidor, n. 1848, ea. 22 (1872), casat a Terrassa, on tenien tres filles nuadores entre 12-16 a.

Tarragona

-Antònia Domingo, n. 1844, ea. 40 (1884), el seu marit era un home de Castelló de la Plana, sense feina.

*Muntanyes de Prades***La Riba**

-Andreu Briansó Abelló, corredor, n. 1858, ea. 35 (1893), casat amb Concepció Nuet Grimau, de Valls (n.1858, ea. 35), a Valls tenien dos fills (Concepció, n. 1881, ea.12 i Salvador, n. 1888, ea. 5), a Barcelona una filla (Elisa, n. 1893), arriben plegats.

-Maria Cendra Grasser, n. 1868, ea. 11 (1879), casada amb un cafeter de Vilanova i la Geltrú (Antoni Bellver Tries).

-Antoni La Clavaguera, serraller, n. 1856, ea. 14 (1870), casat amb Magdalena Boix Rius, de Vic, arribada el 1876.

-Jaume La Clavaguera, serraller, n. 1861, ea. 4 (1864), la seva esposa era d'Osca.

-Josep Ferrer Alsina, telegrafista, n. 1854, ea. 37 (1891), casat amb Paula Oliva Català, n. 1860, ea. 31, amb dos fills: Josep (n. 1881, ea. 10) i Antoni (n. 1883, ea. 8 (1891), tots els membres eren nascuts a la Riba i arriben plegats; el 1897 marxen a Barcelona.

-Marcel·lí Roig Torres, n. 1856, ea. 14 (1870), la seva muller era de Terrassa (Rosa Iglésies), en aquesta ciutat neixen els fills, un d'ells era ebenista.

*La Conca de Barberà-Baixa Segarra**Conca Estricta***Montblanc**

-Modest Malet Borràs, advocat, n. 1855, ea. 27 (1882), casat a Terrassa (Concepció Font Batalla).

Saral

-Pau Cots Duc, matalasser, s. n. 1867, ea. 23 (1890).

-Bonaventura Teixidor, n. 1846, ea. 2 (1848), casada amb un teixidor de Terrassa, tenien dos fills jornalers a Terrassa (1873-1879).

Vimbodí

-Llàtzer Aragües Mauri, teixidor, n. 1861, ea. 12 (1828), la seva esposa era de la Bovera, el seu primer fill neix a Terrassa el 1892.

*La Baixa Segarra***Aguiló**

-Salvador Ponts, serraller, n. 1862, ea. 2 (1890), la seva muller era d'Igualada (Rosa Nadal Castells), el seu primer fill neix a Santa Coloma de Queralt el 1888 (arribat el 1890 als 3 anys), el segon fill neix a Terrassa (1894).

-Marià Soler Esplugues, teixidor, n. 1842, ea. 15 (1857), casat a Terrassa.

Forès

-Antoni Gassol Pelegrí, vigilant, s. n. 1856, ea. 15 (1871).

Santa Coloma de Queralt

-Josep Freixes Arnavat, teixidor, n. 1845, ea. 45 (1890), casat amb Antònia Sagolí Castells, n. 1848, ea. 42; amb dues filles: Bonaventura, (n. 1875, ea. 15) i Antònia, (n. 1884, ea. 6), tots colomins, arriben plegats.

Santa Perpètua de Gaià

-Josep Cendra Llenes, pagès, n. 1846, ea. 46 (1892), la seva esposa era d'Igualada, ciutat on hi neix un fill (1883), una altra filla, Maria Cendra Nadal, el 1886 neix a Santa Coloma de Queralt, ea. 6 (1892).

Vallfogona de Riucorb

-Cristòfor Fontdevila Roi, jornaler, n. 1844, ea. 48 (1892), la seva esposa era de Castelló de la Plana.

*El Penedès***L'Arboç del Penedès**

-Jaume Palau Janer, aprenent, n. 1880, ea. 14 (1994).

Sant Jaume Dels Domenys

-Maria Manyer Sogues, n. 1848, ea. 37 (1885), casada amb un pagès de Monistrol de Montserrat, arriben junts, tenien fills en aquesta darrera vila (1873-1878), una era teixidora i un auxiliar filador.

-Pere Palau Mestre, pagès, n. 1833, ea. 60 (1893), la seva muller era de Cubelles, amb ells hi vivia un fill teixidor (Francesc P. Castellà), nat el 1871 al poble patern, arriben plegats.

*Terres de l'Ebre**Baix Ebre***Roquetes**

-Josep Homs Bages, n. 1877, ea. 5 (1882), el seu pare era un farmacèutic de Terrassa i la mare de Barcelona, el primer té un germà nat a Tortosa (Martí, n. 1880, ea. 2), al seu servei tenien una minyona de Corbera d'Ebre (Carme Albesa Galcerà, s. n. 1851, ea. 31).

Tortosa

-Carolina Cabanne Dasca, v. n. 1844, ea. 50 (1894), convivia amb tres fills nats a Valls: Carolina Rodon C. n. 1874, ea. 20), Pau (n.1875, ea. 14) i Pere (n. 1880, ea. 14), arriben plegats.

-Àngela Sanxís Serrès, n. 1840, ea. 51 (1891), casada amb paleta de Rellinars.

*La Ribera d'Ebre***La Palma d'Ebre**

-Maria Grau Prunera, v. n. 1824, ea. 69 (1893), convivia amb els fills nats a Gràcia (Barcelona).

La Torre de l'Espanyol

-Manuel Plana Albà, ferrer, s. n. 1875, ea. 2 (1877).

El Montsià

Freginals

-Agustí Subirats Forcadell, tinent de la guàrdia civil, n. 1854, ea. 31 (1885), casat amb Dolors Salvat Peris, de Gandesa (n. 1856, ea. 29), arriben plegats, tenien una filla nada a Barcelona el 1885, amb ells hi convivia la mare de la darrera, Maria Peris Rams, v. n. 1825, de Batea, 67 (1892) i una germana i cunyada, també de Gandesa, Mercè S. P. v. n. 1869, ea. 23 (1892) i dos fills de la darrera, Mercè Bosquer Salvat, de l'Arboç del Penedès (n. 1892) i Isidre B. S. de Calafell, n. 1893, arribat amb un any.

El Priorat

Cornudella del Montsant

Rosa Franc Elies, v. n. 1828, ea. 24 (1852).

-Maria Vallverdú Nogués, v. n. 1844, ea. 10 (1854), convivia amb un fill nat a Terrassa (1869), d'ofici aprestador, casat amb una lleidatana.

El Godall

-Francesc Matamoros Martí, jornaler, n. 1849, ea. 44 (1893), casat amb Teresa Matamoros Martí, del mateix poble (n. 1850, ea. 43, tenien tres fills al Godall, Francesc, (jornaler, n. 1878, ea. 15), Teresa (n. 1881, ea. 15) i Eulàlia (n. 1888, ea. 12), arriben plegats.

-Benet Tomàs Cardona, pagès, n. 1833, ea. 22 (1854), casat a Terrassa (Antònia Carantela).

Gratallops

-Teresa Massip Rué, v. n. 1832, ea. 47 (1878), convivia amb una filla nascuda a Reus (Teresa Casals M. n. 1858, ea. 20), arriben juntes.

Els Guiamets

-Rosa Vallès Rovira, v. minyona, n. 1854, ea. 37 (1851), servia a casa d'un comerciant de la Seu d'Urgell.

Poboleda

-Antoni Siscart Pellicer, jornaler, n. 1849, ea. 41 (1890), casat amb una planxadora de Castellolí, tenien sis fills a Barcelona (1879-1889) i un a Terrassa (1892), tots aprenents, amb ells hi convivia la mare del primer (Amàlia P. Ardèvol, n. 1825, ea. 65, del mateix poble), arriben junts.

Observacions: Per a una simplificació en la presentació de la informació hem prioritzat l'ordenació geogràfica a través dels caps de casa, per la qual cosa dins de la unitat familiar hi ha membres nascuts en un altre indret.

Abreviatures: n. nascut/da, s. solter, v. vidu/a, a: any, ea. edat d'arribada a Terrassa.

Font: Arxiu Municipal de Terrassa, Padró de 1894, el document es troba digitalitzat: <http://arxiuunicipal.terrassa.cat/adigital.php>